

עבודה, כתיבה וטיולים
המשורר אפרים תלמי

היתה מפורסמת) להיפרד. היא עמדה לנסוע לחוף-לארץ והבטיחה כרבים אחרים שתש"ח גלויות כשיצאה. אמרתי בלבי: לפעמים אני מפרסם את גלויותיהם של הנוסעים לחו"ל; ולמה לא אכתוב גלויות להם, גלויות מן המולדת? כך נולד הרעיון.

עכשיו את רוצה לדעת מה הם השירים שאני כותב. לא כמו שכותבים עכשיו. אלא כפי שכתבו בעבר, נוף, נוף, נוף. מולדת, מולדת, מולדת. בעודי נער כתבתי שירים, כדרכם של נערים. היה בוארשה חוג בשם "הד הנוער" וכירחונם פיר" סמתי את דברי הראשונים. כשבאתי לארץ הייתי עסוק בעבודה. אך השירה חזרה אלי לאחר זמן. רק ב-1941 הוצאתי לאור את קובץ שירי הראשון. שמות השירים מעידים על תוכנם ועל דרך כתיבתי: "ארצי כליל", "צמק החולה", "צפת עם ערב", "יום סתיו בשרון", "למפלי גת-בות", "בבית הקברות בשיך אברק".

וכה אספר עוז על עצמי? אני הרשב, שבולתי לא מעט מזמנך. בסיכום מה שאני עושה מסתכם בעבודה, בכתיבה ובטיולים בארץ.

חזרה אל אהבה ישנה

כשהיינו צעירים ועלזים

חמש שנים עבדתי בפרדסי רמת-גן. היו אלה שנים יפות. היה שמת עומד אני להוציא לאור קובץ של סיפורים אוטוביוגרפיים מאותה תקופה בשם "תע" לולים בפרדס". לא יהיו אלה סיפורים ממש. יתא זה משהו בין סיפור לבין רפורטז'ה. כותב אני שירים ומסות ומאמרים וסיפורים מימי הראשונים בארץ — את הסיפורים מן הימים ההם, אסור שיישכחו. לכן אני יושב וכותב, הסיפורים ממש כותבים את עצמם. הם מלאי חיים ומשעשעים. ראית את הסרט "סאלח שבת"י? רק אתמול ראיתו. בדרך כלל, אם אני סר פעם בשלושה חרשים לקולנוע, הרי זה הרבה. סוף סוף ראיתי גם אני את הסרט. את זוכרת את הקטע, שסאלח עם פועלי הדחק נוטעים שתילים, והם שוכחים להוציא את השתיל מעציצו. אנחנו צופים, ואשתי צובטת אותי ואומרת בהתרגשות: אפרים, רואה אתה? בדיוק מה שקרה לכם ברמת-גן. הרי אחד הסיפורים, כש עבדנו בפרדסים הציע לנו משהו עבודה נוספת בשתילים. אמרנו: למה לא? גש" תכר עוד כמה פרוטות. אחרי העבודה ניגשנו למלאכת השתילה. עבר יום, עברו יומיים והשתילים גובלים. מה קרה? הרי השקיננו אותם וטיפלנו בהם? מה נתכרר? שכחנו להוציאם מן העציצים. לא נותר לנו אלא לשתול פעם שניה. שתילים אלה הם הם "גן המלך" ברמת-גן.

את, תעלולים יפים עוללנו פעם עשינו לעצמנו סנדלים עם עקבים מגומי של צמיגים לשם חסכון. לפני הפסקת הצהריים עברנו בשורה את הפרדס לאורנו. בעל הבית השתגע: מה זה, אוטו נסע לי בפרדס? היינו צעירים ועלזים. חמש שנים עבדתי ככה, אחר כך חליתי, והרופא פקד עלי עבודה קלה יותר. רציתי לחזור לתוראה, ולא נסתייע הרבה. התחלתי לעבוד ב"כופר הישוב" ואתו כך, מטעם ה"הגנה" ב"משמר האזרחי". כך הגעתי ל"דבר". במשמר האזרחי הכרתי את אחדים מחברי המערכת והם אמרו לי: תלמי, למה לא תבוא לעבוד אתנו?

דווקא באותם ימים נתפנה מקום, ואני באתי הייתי רפורטז'ה ואחר-כך בזכות קשרי ל"הגנה", הסיפור הצבאי הראשון בארץ. לאחר זמן הייתי סופר לענייני הנגב ולענייני פיתוח. גם כן הראשון בארץ. ה"הגנה", מלחמת השחרור ונוף המולדת, אלה הם השטחים, בהם אני עוסק, ובהם אני בקי. פרט לשלושה קבצי שירים, עוסקים כל ספרי בתולדות ה"הגנה" במלחמת השחרור — אני קורא לה מלחמת העצמאות — ובידיעה הארץ.

שלוש עשרה שנה הייתי אחד מעורכי "במחנה" שבמהתרת. ב-1947, כשהתחלתי לשוטט בין היחידות כסופר צבאי, אספתי כל חומר כתוב או מודפס בסטנסיל שהרציאו היחידות. בחלק מן החומר השתמשתי ברפורטז'ות, חלקו צררתי בספרי, ועוד בידי חומר — סיפורים וזכרונות. אפילו אעבוד עד יומי האחרון בחריצות, חוששני שלא יעלה בידי להוציא לאור את כל החומר שברשותי, השבוע יצאה לאור אנציקלופדיה "מי ומה במלחמת העצמאות", עם מסות הקרבות. זהו מדריך אלפביתי. כל מקום וכל אישיות הקשורים במלחמת העצמאות מוצאים בו את מקומם הראוי. בלי השבינות פוליטיים. יש שם ערך "לח"י ויש ערך "אצ"ל".

גלויות מן המולדת

אהבתי האחרת היא הארץ. כיים אני יודע כל אבן וכל פינה בה. איך עשיתי זאת? אני מטייל. בכל שעה של פנאי אני מטייל. תחילה טיילתי עם סיירים, עם אנשי "מקורות", עם אנשי זיל ההנדסה, עם כאלה שנידמו לגלות לי מקומות חושים. כיום אני מטייל לבדי ובחברת בני משפחתי. הספרים "הנגב", "הגליל", "ירושלים" (עם בני מנחם), "דרמים וישובים בישראל", "מדן ועד אילת" אלה ואחרים הם פרי טיולי בארץ. כיצא בהם — ה"גלויות מן המולדת". איך בא בי הרעיון? הייתי יושב במערכת, מפעם לפעם היה מישהו נכנס ואומר לי: גו, אפרים, אני ניסע לחוף-לארץ, אשלה לך גלויות. והוא היה נוסע ושולח גלויות. יום אחד נכנסה יעל דיין (אז עדיין לא

כיום לא רבים האנשים שאינם יודעים מקומם של קפה "רוול" ו"קלר" סורניה, ולעומת זאת יודעים הם כל שביל בגליל. כל מערה בהרי יהודה וכל ואדי שבנגב. לא רבים הם, אך מהי מעט אלה שניתרו אינם מסתתרים באיזה ישוב נידח דווקא. כדי לגלוחם אינך צריך להרחיק נסוע מן העיר. רד מקומה ד' של בית "דבר" אל קומה ב' וסור אל חדרו של אפרים תלמי, עורך "דבר לילדים", התישב מולו והקשב לכיפוריו. בבקשה:

יום אחד סר יהודי אל עורך-דין, התישב והתחיל לספר סיפורו. הרגיש הפרקליט, שהיהודי מיפה את הסיפור. הפסיקו ואמר: ר' יהודי, אתה ספר לי את העובדות, את הקישוטים אוסיף אני. ובכן, אספר לך את העובדות. נולדתי בפולין, בחלק זה שהיה בשלטון רוסי. ואם השוב לך לדעת בן כמה אני, הריני מהקרוב לששים. נך, כן הזמן חולף, ובני הבכור מנחם, המשתתף אתי בכתיבת ספרים על ידיעת הארץ, הוא כבר בחור גדול. הוא נולד ב-1926.

ביתנו היה בית ציוני, דברו בו עברית. לסבי, מראשוני "חובבי-ציון", היה אוסף של כפרים עבריים העתונים העבריים "המליץ" ו"הצפירה" — בעליית הגג. פעמים הייתי עולה לשם וקורא בהם. למדתי בבית-ספר עברי, אחר כך במוסד חורני של אגודת ישראל. רציתי להיות רב בישראל. גידלתי פיאות, הייתי אברך משי ממש, אך החינוך הציוני שקיבלתי בבית גבר, גילחתי את הפיאות, נטשתי את הישיבה והצטרפתי לתנועת הניער הציונית "הרצליה". ב-1925 עליתי לארץ. בחוף לארץ הייתי "אינטליגנט", מודה לעברית. בארץ הייתי פועל חקלאי בפרדסים. תחילה עבדתי בפתח-תקוה, עם קבוצת "על המשמר", שיסדה אחר כך את משמר השרון. אגב, אין כל קשר בין קביצה זו ובין עתונו של "השומר הצעיר". מסתתרתקוה עבדתי לרמת-גן. הר ספוני לעבוד בפרדסים, בפרדס גולדברג הידוע, ברם הפרדס שוב איננו קיים ובמר קומו עומדים היום שיכונים רבים וקולנוע "רמה". אני עובר שם הכופות, מסתכל בבני ין ומהרהר: אי אי, מה עשו לי מן הפרדס?